

LINJI GWIDA GĦALL-GĦALLIEMA

Id-dizinformazzjoni, kif taqbadha u tiggildilha

L-AĦĦAR AĠĠORNAMENT: 28-01-2021

Għal dawk minna li kibru fis-seklu 20, l-isplużjoni tal-era tal-informazzjoni kienet esperjenza soċjali, kulturali u politika li tiddefinixxi lil żminijietna. Għaż-żgħażaġh li qed jitlegħu llum, l-isfidi u l-opportunitajiet fil-kapitlu li jmiss ta' din l-istorja mhux se jkunu ta' anqas ispirazzjoni u sfida. Ma nistgħux inbassru dak li se jgħib miegħu l-futur, iżda nistgħu ngħammru liż-żgħażaġh tagħna bl-għodod li jehtieġu biex ikunu jistgħu jinnavigaw, iwassal xi jwassal il-futur.

Wahda mid-differenzi bejn id-dinja li se jirtu t-tfal tal-iskola tal-lum u dik tal-generazzjoni tal-ġenituri tagħhom, hija d-disponibbiltà tal-informazzjoni. Bħala soċjetajiet demokratiċi, din it-trasparenza tal-informazzjoni kienet rigal kbir. Madankollu, rajna wkoll li f'idejn żbaljati din it-trasparenza tista' tigi pperikolata permezz tat-tixrid ta' miżinformazzjoni mhux intenzjonata jew saħansitra diżinformazzjoni ppjanata apposta. It-tagħlim taż-żgħażaġh biex jinnavigaw l-opportunitajiet u l-perikli ta' dan ix-xenarju ta' informazzjoni li qed jinbidel b'mod kostanti, jibqa' wieħed mill-isfidi l-kbar fit-trobbija u l-edukazzjoni tat-tfal illum.

Dan is-sett ta' għodod għandu l-għan li jagħti riżorsi lill-għalliema tas-sekondarja sabiex jibdeu konverżazzjonijiet mal-istudenti tagħhom dwar is-sugġetti mqajma mit-theddida ta' informazzjoni ħażina. Fost dawn hemm kwistjonijiet dwar is-saħħa pubblika, id-demokrazija, u n-normi kulturali u legali li fuqhom iserrġu s-soċjetajiet tagħna. Ma hemm l-ebda tweġiba assoluta għall-mistoqsijiet li inevitabbilment jinqalgħu meta naħsbu aktar fil-fond dwar kif wieħed jista' jiddistingwi l-veru mill-falz. Madankollu, hija preċiżament il-kapaċità li tinneozja l-ambigwiżità u tasal għal għidizzji permezz tal-ħsieb kritiku li rridu ninkoraġġixxu fiż-żgħażaġh tagħna.

B'dan il-ħsieb, dan is-sett ta' għodod ta' lezzjonijiet ma joffrix serje ta' preskrizzjonijiet jew assjomi. Minflok, il-materjali pprovduti huma mfassla biex jispiraw id-diskussjoni. Permezz ta' dibattitu u skambju, l-istudenti se jkollhom l-opportunità li jesperimentaw meta jagħzlu n-natura multidimensjonali tal-informazzjoni kemm individwalment kif ukoll bħala parti minn konverżazzjoni mal-pari. Dawn huma ħiliet ewlenin jekk iridu jsiru ċittadini responsabbli online u fis-soċjetà b'mod aktar wiesa'. L-istudenti għalhekk se jiltaqgħu ma' karattri bħal Macchiavelli, il-Papa Urban II u t-teoristi ta' konfossa QAnon tal-lum. Billi jisiltu kemm mill-istorja kif ukoll mill-ġrajjet kurrenti, dawn l-istudji tal-każijiet se jgħinu liż-żgħażaġh isibu d-diżinformazzjoni fid-dinja ta' madwarhom filwaqt li jikkuntestwalizzawha bħala fenomenu bi preċedenti storiċi u paralleli. Nittamaw li dan jgħin liż-żgħażaġh jiżviluppaw ir-riżorsi intellettuali u personali biex jinnavigaw id-diżinformazzjoni fil-ħajja adulta tagħhom.

L-edukaturi huma parti ewlenija ta' din il-konverżazzjoni u wara t-talbiet li rċevejna minn ħafna fil-komunità tat-tagħlim biex nipprovdur riżorsi dwar id-diżinformazzjoni, nittamaw li dan il-kontribut ikun wieħed siewi għad-diskussjoni usa' dwar l-edukazzjoni fuq id-diżinformazzjoni. Il-metodoloġija tagħna hija bbażata fuq l-esperjenza tagħna stess li nistudjaw u nirrispondu għad-diżinformazzjoni u l-informazzjoni ħażina fl-Unjoni Ewropea. Bħall-istudenti li dan il-pakkett huwa maħsub għalihom, aħna wkoll dejjem qed nippruvaw nitgħallmu u naħsbu mill-ġdid l-approċċ tagħna. Inkunu kuntenti li nircievu l-feedback tiegħek.

Dan is-sett ta' għodod tfassal biex jintroduci liż-żgħażaġh għall-fenomeni tad-diżinformazzjoni – billi jgħinjom jifhmu t-theddid li toħloq, jispjegalhom kif jistgħu jsiru jafu aktar u jiproteġu lilhom infushom minnha, u jipprovdilhom opportunità biex iħarsu aktar fil-fond lejn eżempji partikolari. Is-sett ta' għodod huwa miftuħ u bla ħlas biex jintuża għal kwalunkwe stabbiliment edukattiv. Għalkemm jista' jiġi aġġustat u mfassal apposta għal kull grupp ta' età, il-grupp fil-mira ewlieni huwa l-adolesxenti minn 15 sa 18-il sena.

Kif tużah

Is-sett ta' għodod huwa mfassal biex ikopri **lezzjoni waħda jew tnejn** għal klassi medja ta' **skola sekondarja**.

Il-prezentazzjoni bil-PowerPoint tinkludi links għal bosta filmati fuq YouTube. Għal lezzjoni waħda, wieħed jew tnejn biss minn dawn għandhom ikunu biżżejjed biex twassal il-punti ewlenin – tista' tuża l-oħrajn jekk għandek il-ħin, jew jekk tixtieq tifrex il-materjal fuq diversi lezzjonijiet. Inħallu għad-diskrezzjoni tal-għalliema biex jiddeċiedu liema filmati jkunu l-aħjar għal klassi partikolari u jiġġeneraw l-aktar diskussjonijiet interessanti.

L-attivitajiet rakkomandati jinkludu dawn li ġejjin:

Attività	Ħin minimu	Materjali ssuġġeriti
X'inh d-diżinformazzjoni (slides 5-24)	45 minuta	Prezentazzjoni bil-PowerPoint, traskrizzjonijiet bil-film, diskussjoni interattiva
Ħidma fi grupp (gruppi ta' massimu ta' 5-6) (slide 25)	bejn 15 u 12-il minuta	Studji tal-każ (u prezentazzjoni bil-PowerPoint bħala referenza)
Prezentazzjonijiet fi grupp u diskussjoni (slide 25)	25 minuta għal kull grupp	Studji tal-każ
Sommarju u rakkomandazzjonijiet għal aktar riċerka (slides 26-34)	5 minuti	Lista għall-qari ulterjuri

Jekk għandek aktar ħin disponibbli, tista' testendi t-taqsimu dwar "X'inh d-diżinformazzjoni" (eż. billi tqatta' aktar ħin tħares lejn sorsi esterni u tiddiskuti l-eżempji differenti mal-istudenti) jew tiddedika aktar ħin għall-ħidma fi grupp.

- **Id-diżinformazzjoni u t-theddid tagħha għas-soċjetà (slides 6-10):**

NB! Dawn l-eżempji huma pprezentati bħala materjal lest għall-użu. Tista' ssib studji tal-każ oħra aktar adattati għall-istudenti tiegħek jew titlobhom jidentifikaw studji tal-każ oħra huma stess, bħala kompitu fi grupp. Timmira li tagħmel il-prezentazzjoni ta' dawn l-eżempji kemm jista' jkun interattiva.

- **Riċerka falza u l-moviment "anti-vax"** (is-soċjetà teħtieġ li n-nies fl-istituzzjonijiet akkademiċi jsegwu standards akkademiċi għoljin, għalhekk huwa importanti li wieħed jifhem għaliex huma meħtieġa)

- **Il-mit tal-coronavirus u l-5G** (eżempju reċenti ta' kif atturi malizzjużi jistgħu jikkapitalizzaw fuq sitwazzjoni ta' krizi, li min-naħa tagħha tista' tirriżulta fi ħsara fil-ħajja reali). Bosta teoriji ta' komplott (imsejha wkoll teorija ta' konfossa, jew teorija ta' kospirazzjoni) skambjati kemm online kif ukoll offline, isostnu li n-networks mobbli 5G ikkawżaw il-pandemija tal-coronavirus. Dan ma huwiex minnu. Il-5G huwa bbażat fuq frekwenza tar-radju u din ma toħloq viruses.
 - **It-tifqigha tal-coronavirus** wasslet għal mewġa ta' miżinformazzjoni, diżinformazzjoni u teoriji ta' komplott li min-naħa tagħhom ħolqu "infodemija", li tikkapitalizza fuq il-paniku tan-nies u t-tiftix iddisprat għal tweġibiet dwar il-prevenzjoni, il-kura, eċċ. Spiss din l-informazzjoni falza tinfirex b' mod mhux intenzjonat, iżda f'ħafna każijiet oħra titqassam mill-partijiet li qed jippruvaw jiġġeneraw aktar klikkjaturi billi jippowstjaw "clickbait" (aħbarijiet ewlenin u stejjer imfassla bir-reqqa li jiġbdu l-attenzjoni).
 - **Il-manipulazzjoni emozzjonali** bl-użu ta' atturi bħala "vittmi" esaġerati ta' sitwazzjoni, biex jevokaw emozzjonijiet qawwija minflok l-opinjoni oġġettiva li kieku jiffirma spettatur billi jsegwi sorsi ta' aħbarijiet awtorevoli.
- **2 mudelli ta' kif taħdem id-diżinformazzjoni (slides 11-15):**
 - **Il-motivazzjoni tan-nies biex jappoġġjaw idea/kawża** – ir-riċerka falza żiedet il-biża' kontra t-tilqim, li jikkawża żieda fil-każijiet tal-ħosba. Semmi li r-raġunijiet jinkludu wkoll gwadann politiku, eż. il-ħolqien ta' kampanja ta' malafama qabel elezzjoni jew gvern barrani li jindaħal fl-elezzjoni ta' pajjiż ieħor biex imexxu 'l quddiem l-interessi ġeopolitiċi tagħhom stess.
 - **Id-differenzi jiġu esaġerati, biex tiġi mminata l-koeżjoni/is-solidarjetà tal-grupp** – huwa diffiċli li tiġi mmirata komunità diġà b'saħħitha u magħquda; id-diżinformazzjoni tintuża biex taqşam in-nies u tesაġera d-differenzi interni u l-kunflitti jew il-kontroversji eżistenti.
- **Kif taħdem id-diżinformazzjoni (slides 16-19)**
 - Ir-rwol tal-midja soċjali
 - It-teknoloġija tgħin biex l-informazzjoni tiġi mmanipulata faċilment, u jinħolqu forom ġodda ta' kontenut li huwa faċli ħafna biex wiehed jemmnu
- **Kif tirreaġixxi għad-diżinformazzjoni (slides 20-24):**

Il-ħsieb kritiku jeħtieġ li kulħadd:

 - Jiċċekkja l-kontenut – il-fatti u ċ-ċifri huma preċiżi? L-artiklu huwa preġudikat? Hija aħbar oġġettiva jew opinjoni?
 - Jiċċekkja l-organizzazzjoni li mingħandha ħarġet l-informazzjoni – taf biha? Il-URL jidher stramb? Iċċekkja l-paġna "Dwar" ("About") – min hemm warajha? Min qiegħed jiffinanzjaha? X'jgħidu sorsi oħra tal-midja affidabbli?
 - Jiċċekkja l-awtur – teżisti din il-persuna? Jekk ma tistax tifhem b' mod ċar min hu l-awtur, il-bqija x'aktarx li jkun falz ukoll. Ġurnalista rispettabbli dejjem ikollu reputazzjoni.

- Jiċċekkja s-**sorsi** – l-awtur juża sorsi biex jiġġustifika d-dikjarazzjonijiet tiegħu? Is-sorsi huma affidabbli (pereżempju, entitajiet tal-midja stabbiliti sew u rispettati, esperti magħrufa sew f'dan il-qasam)? L-esperti kkwotati huma verament speċjalisti? Jekk l-istorja tuża sorsi vagi, jew l-ebda sors (“xi wħud jgħidu”), il-pretensjonijiet fl-artiklu jistgħu jkunu foloz.
- Jiċċekkja l-**istampi** – l-istampi huma b'saħħithom u faċli biex jiġu manipolati. It-tiftixa ta' immagni inversa tista' turi jekk l-immagni ntużatx qabel f'kuntest differenti.
- **Aħseb qabel ma taqşam ma' ħaddieħor (“tixxerja”)**! L-istorja tista' tkun distorsjoni tar-realtà, l-użu mill-ġdid ta' avvenimenti antiki f'kuntest differenti pereżempju – jew tista' tkun satira. It-titlu prinċipali jista' jitfassal biex iqanqal emozzjonijiet qawwija.
- **Iddubita l-preġudizzji tiegħek stess** – xi drabi storja tkun pożittiva jew divertenti wisq biex tkun vera. Hu nifs fil-fond, qabbel ma' sorsi affidabbli u ibqa' kalm/a. Jekk taqra xi ħaġa li tirrabjak, tbeżżgħek jew iġġiblek id-dwejjaq, ipprova ieqaf ftit biex tikkalma qabel tixxerja.

- **Ħidma fi gruppi, diskussjoni dwar xi eżempji tipiċi ta' informazzjoni falza (slide 25):**

Aqşam il-klassi fi gruppi ta' massimu ta' 5-6 studenti. Assenja studju tal-każ lil kull grupp. Ħalli madwar 15-il minuta biex l-istudenti jaqraw l-istudju tal-każ u jagħtu ħarsa lejn il-mistoqsijiet, imbagħad 20-25 minuta oħra għal preżentazzjonijiet ta' kull grupp u diskussjoni bejn il-klassi.

- Teorija ta' komplott ġdida u perikoluża li wasslet għal moviment li jixbah lil kult li issa qed jinfirex b'mod rapidu fl-Ewropa
- Silta mill-ktieb ta' Machiavelli dwar “ifred u saltan”
- Reklamar mhux etiku u qarrieqi dwar il-medicina X “inkredibbilment effettiva”
- Diskors minn Urbanu II fil-Kunsill ta' Clermont (1095), relatat mal-Kruċjati
- Ħrafa dwar it-tifel ragħaj u l-lupu

NB! Għal darb'oħra, dawn l-eżempji huma narrattivi pjuttost klassiċi u huma ppreżentati bħala materjal lesti għall-użu. Tista' ssib studji tal-każ oħrajn aktar adegwati għall-istudenti tiegħek, jew tista' titlobhom jidentifikaw studji tal-każ huma stess, bħala kompitu fi grupp. Affarijiet bħal teoriji ta' komplott (id-dinja hija mmexxija minn George Soros/Bill Gates, il-gvernijiet xerrdu l-COVID-19, l-aljeni fiż-Żona 51, eċċ.), informazzjoni falza dwar is-saħħa, fatti foloz dwar il-gruppi ta' minoranza...

Għall-ispirazzjoni:

- *Baži tad-data Poynter COVID-19* <https://www.poynter.org/ifcn-covid-19-misinformation/>
- *Każijiet EUvsDisinfo*: <https://euvsdisinfo.eu/disinformation-cases/>
- *Stejjer Ewlenin “Il-fatt li storja qed tiċċirkola ħafna ma jfissirx li hija vera”*: sit web li jiċċekkja l-fatti tal-istejjer li jkunu qed jiċċirkolaw l-aktar: <https://leadstories.com/>

- **Sommarju, suggerimenti biex jinstabu aktar rizorsi nazzjonali (slides 26-34)**

Kontenut ta' sett ta' għodod disponibbli

- **Prezentazzjoni introduttorja** (fil-format PPT)
 - a. Il-filmati tal-YouTube inkorporati huma bl-Ingliż/bir-Russu, iżda t-traskrizzjonijiet tradotti huma disponibbli
 - b. L-ispjegazzjonijiet u d-deskrizzjonijiet huma disponibbli fit-taqsimha tan-*Noti* taħt kull slide
- **5 studji ta' każijiet** għal gruppi ta' hidma b'kompiti (*jistgħu jiġu adattati, jew jintużaw studji tal-każ differenti*)
- **Suġġerimenti** (logħob interattiv, gwidi u riżorsi) biex issir taf aktar

Stejjer alternattivi għall-konsiderazzjoni:

- **Tinbena ostilità lejn it-truppi tan-NATO permezz ta' stejjer foloz**
<https://vilniusinstitute.lt/en/lisas-case-repeated-german-soldiers-accused-of-rape/>
Stejjer mimlija emozzjoni normalment jagħmlu ħsara aktar malajr milli jistgħu jiġu kkontrollati. Dawn l-istejjer foloz normalment huma pjuttost konvinċenti.
- **It-tentattivi tat-TV Russu li jitfa' l-ħtija għall-coronavirus fuq l-Istati Uniti**
<https://www.themoscowtimes.com/2020/02/06/russian-tv-runs-conspiracy-theory-blaming-trump-for-coronavirus-a69189>
<https://www.youtube.com/watch?v=JQRmacSHXoo>
Programm tat-televiżjoni tal-istat Russu mexxa teorija ta' komplott li titfa' l-ħtija tat-tifqigħa tal-coronavirus fuq il-President tal-Istati Uniti Donald Trump.

STUDJU TA' KAZ NRU 1

L-INFLUENZA DEJJEM TIKBER TA' "Q"

Kuntest

X'għandhom komuni l-ex President tal-Istati Uniti Barack Obama, l-ex Segretarju tal-Istat tal-Istati Uniti u ex kandidat presidenzjali Hillary Clinton, il-President Franciż Emmanuel Macron, il-kantanta Lady Gaga, ir-ristorant tal-pizza Comet Ping Pong f'Washington D.C., il-fundatur tal-Microsoft Bill Gates u l-attur Tom Hanks? Skont l-aderenti tat-teorija ta' komplott QAnon, huma kollha parti minn ċirku li jaduraw lix-xitan u jittraffikaw it-tfal, li jinvolti ċelebritajiet, l-elite tal-politika u tan-negozju; l-ex President tal-Istati Uniti Donald Trump allegatament ġie reklutat minn ġenerali militari biex jesponi dan in-network u jtemm il-kontroll tagħhom fuq il-gvern u l-midja, magħruf ukoll bħala d-“deep state”. It-teorija hija pperpetwata minn figura anonima online bl-użu tal-isem ta' kodiċi “Q”, li tiddikjara li hija uffiċjal ta' livell għoli fil-gvern tal-Istati Uniti bl-ogħla approvazzjoni tas-sigurtà li tagħti access għal informazzjoni klassifikata.

Il-QAnon tfaċċat f'bords tal-messagġi online marginali bħal 4chan u 8chan, bl-ewwel posts jidhru sa mill-2017, iżda minn dak iż-żmien kisbet prominenza sinifikanti fost l-utenti ta' Facebook, Twitter, YouTube u pjattaformi ewlenin oħra. Waħda mill-karatteristiki ewlenin li permezz tagħha l-QAnon inxterdet daqshekk malajr hija l-karattru partecipattiv tagħha: “Q” regolarment jipowstja ħjiel fuq boards tal-messagġi (magħrufa wkoll bħala “Q Drops”), filwaqt li jstieden lis-segwaċi jwettqu r-riċerka tagħhom stess biex isolvu l-misteru u jaslu għall-verità wara t-teoriji differenti. Sa mill-aħħar tal-2019, QAnon daħlet f'siti web, paġni, gruppi u kontijiet online Ewropej u daħlet f'movimenti lokali li jadattaw għan-narrattivi u l-kuntesti lokali, primarjament fil-Ġermanja, Franza, l-Italja u r-Renju Unit. Xi gruppi eżistenti wkoll, bħall-*Gilets Jaunes* fi Franza jew movimenti tal-lemin estrem fil-Ġermanja, [f'xi każijiet](#) adottaw narrattivi tal-QAnon. Id-“deep state” b'saħħtu li jinsab fil-qalba tan-narrattivi ta' Q allegatament ma għandux fruntieri, b'politici u figuri elite bħal Emmanuel Macron jiġu deskritti wkoll bħala [“pupazzi tad-deep state”](#) mis-segwaċi lokali tal-QAnon, jew hemm ukoll akkużi li l-gvern Ġermaniż qed imexxi [network sigriet tal-pedofilija](#).

Naturalment, il-pandemija tal-COVID-19 għamlet l-affarijiet saħansitra aghar, bin-nies id-dar u għalhekk iqattgħu ħafna aktar ħin fuq l-interne, filwaqt li spiss ma jkunux issodisfati bir-restrizzjonijiet u bil-miżuri tal-gvern tagħhom biex jindirizzaw it-tifqigħa (l-ilbies tal-maskra, it-tbegħid soċjali, il-lockdowns u r-restrizzjoni tal-ivvjaġġar). F'dan il-kuntest, in-narrattivi tal-QAnon varjaw minn teoriji li l-coronavirus huwa arma bijoloġika rilaxxata mid-“deep state”, għal Bill Gates li allegatament ippjana l-pandemija sabiex jimponi tilqim tal-massa u jikkontrolla l-popolazzjoni dinjija.

Fakultattiv:

Ara [dan il-filmat](#) u aġġmel riċerka online ta' malajr int stess dwar QAnon.

Mistoqsijiet għad-diskussjoni:

- Tista' tidentifika tema komuni fin-narrattivi tal-QAnon li qed jinfirxu fl-Istati Uniti u fl-Ewropa?
- X'jagħmel il-moviment QAnon "attraenti" għas-segwaċi? X'jagħmlu differenti minn teoriji oħra ta' komplott?
- Tista' tidentifika mumentu oħra fl-istorja, avvenimenti kritiċi li wasslu għal mewġiet simili ta' teoriji ta' komplott u diżinformazzjoni fil-kontinenti? X'għandhom komuni dawn kollha?
- Minn dak li ddiskutejna qabel dwar l-għanijiet ta' min imexxi d-diżinformazzjoni, kif taħseb li n-narrattivi tal-QAnon jistgħu jintużaw minn setgħat barranin biex jimmiraw lejn l-Ewropa u jgħibuha tidher aktar dgħajfa?

STUDJU TA' KAZ NRU 2

DIVIDE ET IMPERA

("IFRED U SALTAN")

Storja

[..] Kaptan għandu, fost l-azzjonijiet l-oħra kollha tiegħu, juża kull mezz **biex jifred il-forzi tal-għadu**, jew billi jgħiegħel lill-għadu jissuspetta fin-nies tiegħu stess, li tant kien jafdahom, jew billi jagħtih raġuni biex jifred il-forzi tiegħu, u b'hekk jiddgħajjef.

L-ewwel metodu jirnexxi billi wieħed jiproteġi l-bżonnijiet ta' wħud minn dawk li għandu madwaru, kif jigi fil-gwerra, biex isalvalhom ġidhom, imantni lil uliedhom jew ħtigijiet oħra tagħhom mingħajr ħlas. Tafu kif Ħannibal, meta ħaraq l-għelieqi kollha madwar Ruma, salva biss dawk ta' Fabju Massimu. Tafu kif Korjolanu, meta ġie mal-armata f'Ruma, salva dak kollu li kien tan-Nobbli, u ħaraq u seraq dak tal-Plebej. [..]

Fejn tidhol id-diviżjoni tal-forzi tal-għadu, m'hemmx mod aktar ċert milli pajjiż jigi attakkat minn parti waħda mill-forzi tiegħek, u peress li jkun kostrett jiddefendih, il-pajjiż jispicċa jabbanduna l-gwerra. [..] Titu Didju, li meta mqabbel mal-għadu tiegħu kellu forza żgħira, kien qed jistenna Leġjun minn Ruma, li l-għadu xtaq jinterċetta matul il-vjaġġ.

Biex dan jigi evitat, Titu mexxa l-kelma fost l-armata tiegħu li xtaq jinvolvi ruħu mal-għadu l-għada. Imbagħad ħa passi biex xi wħud mill-prigunieri li kellu ngħataw l-opportunità li jaħarbu. Huma ħadu lura l-ordni tal-Konslu biex jiggieled l-għada, li wassal biex l-għadu jabortixxi l-pjanijiet tagħhom li jinterċettaw il-Leġjun, minħabba l-biża' li jnaqqsu l-forzi tagħhom. B'dan il-mod, Titu żamm lilu nnifsu sikur. Dan il-metodu ma servix biex jaqsam il-forzi tal-għadu, iżda pjuttost biex jirdoppja dawk tiegħu stess.

Xi wħud, biex jaqsmu l-forzi tal-għedewwa, ippermettewlhom jidhlu f'pajjiżhom u jieħdu taħt idejhom ħafna bliet. B'dan il-mod, sabiex jgħassu dawn il-bliet, huma naqqsu l-forzi attivi tagħhom. B'dan il-mod, huma rnexxielhom idgħajfu lill-għadu, u b'hekk setgħu jattakkawh u jirbħulu.

Xi oħrajn, meta riedu jmorru fi provinċja waħda, issimulaw attakk fuq provinċja oħra, b'mod tant konvinċenti li hekk kif marru fuq l-oħra, fejn ma kien hemm l-ebda biża' li kienu se jidhlu, huma għelbuha qabel ma l-għadu kellu ż-żmien biex jasal jagħtiha l-għajnuna. L-għadu, peress li mhuwiex ċert jekk hux se tirritorna fil-post fejn kien hemm l-ewwel theddida, huwa kostrett li ma jabbandunax dak il-post biex jgħin lill-ieħor, u għalhekk ħafna drabi lanqas biss jiddefendi ruħu. [..]

Sors: Wikisource, *Ktieb 6 ta' The Art of War (1675) ta' Niccolò Machiavelli, tradott minn Henry Neville (adattat)*

Mistoqsijiet għad-diskussjoni:

1. Kif tista' l-informazzjoni falza tgħin fi żminijiet ta' gwerra? Kif tista' l-inċertezza tal-opponent issir vantaġġ?
2. Huwa etiku li tigdeb fi żmien il-gwerra? Huwa etiku li tigdeb matul żmien ta' paċi?
3. Għaliex il-forzi diviżi huma aktar probabbli li jigu megħluba?
4. Il-Brexit kif jagħmel lill-Unjoni Ewropea organizzazzjoni aktar dgħajfa?
5. Tista' ssemmi mill-inqas 3 kwistjonijiet li huma mifhuma b'mod pjuttost differenti mill-pajjiżi tal-UE li ilhom membri għal żmien itwal u dawk li ssieħbu relattivament reċenti? Dawn id-differenzi jagħmlu lill-UE organizzazzjoni aktar dgħajfa jew aktar b'saħħitha?

Kwotazzjoni

Il-migranti u r-refuġjati mhumiex biċċiet minn xi logħba f'idejn l-umanità. Huma tfal, nisa u rġiel li jtilqu jew li huma mgiegħla jtilqu minn djarhom għal diversi raġunijiet, li jaqsmu xewqa legittima li jkunu jafu aktar u li jkollhom aktar, iżda fuq kolli li jgħixu iktar.

Sors: Il-Papa Franġisku, Messaġġ għall-100 Jum Dinji tal-Migranti u r-Refuġjati

Kompitu

Xi refuġjati qed jaħarbu minn pajjiżhom għall-UE għal raġunijiet oħra għajr dawk politiċi jew ta' thassib dwar is-sikurezza. Huma migranti ekonomiċi, li huwa status legali kompletament differenti, u l-UE tara differenza bejn dawn is-sitwazzjonijiet.

Sfortunatament, xi kultant ma jkollniex "soluzzjoni perfetta" għal kif issir distinzjoni bejn dawn il-gruppi. Barra minn hekk, id-diżinformazzjoni tista' tintuża biex jiġu pprezentati deċiżjonijiet bħal dawn bħala mhux xierqa u inumani.

Immagina 2 sitwazzjonijiet differenti:

- a) refuġjat tal-gwerra Sirjan **mhuwiex permess** li jiġi f'pajjiżek u jintbagħat lura s-Sirja;
- b) migrant ekonomiku Pakistani huwa **aċċettat** minn pajjiż tal-UE u jirċievi akkomodazzjoni u benefiċċji garantiti għal sentejn.

Spjega kif dawn is-sitwazzjonijiet iżidu t-tensjoni fost il-popolazzjoni tal-UE. Liema opponent(i) barrani(n) tal-UE jista'/jistgħu jibbenefika(w) minn din l-instabbiltà?

STUDJU TA' KAZ NRU 3

L-ISCAMS TAL-MEDIĊINA JISTGĦU JAGĦMLU #SARA SERJA LIL SA#H#TEK

Storja

[..] Immirati lejn konsumaturi anzjani, għadd kbir ta' prodotti godda issa qed jgħidu li jagħtu spinta lill-memorja, b'xi wħud saħansitra jissuggerixxu li jistgħu jegħlbu jew iregġgħu lura d-dimenzja u l-marda tal-Alzheimer — anke peress li x-xjenza ġenerali għad trid issib kura. Dawn id-dikjarazzjonijiet qed jibdeu jattiraw l-attenzjoni tar-regolaturi u tal-leġislaturi.

“Hemm post speċjali fl-infern għal kull min jikkummerċjalizza s-supplimenti djetetiċi li jiddikjaraw b'mod falz li jfejqu l-marda tal-Alzheimer jew tad-dimenzja — iżda dan huwa eżattament dak li qed jagħmlu l-manifatturi,” qalet fi stqarrija s-Sen. Claire McCaskill (D-Mo.), il-membru responsabbli li hi fuq il-Kumitat Speċjali tas-Senat tal-Istati Uniti dwar it-Tixjiħ. Fl-2015, McCaskill bagħtet ittri lil 15-il bejjiegħ bl-imnut biex tikseb informazzjoni dwar il-politiki u l-proċeduri tagħhom għall-kummerċjalizzazzjoni tas-supplimenti, wara li saret taf dwar suppliment imsejjaħ Brain Armor li kien qed jiġi rreklammat bħala “protezzjoni” kontra l-Alzheimer, id-dimenzja u l-puplesija.

F'Novembru tal-2015, id-Dipartiment tal-Ġustizzja ħabbar investigazzjoni fuq skala nazzjonali ta' aktar minn 100 produttur u kummerċjant tas-supplimenti. Il-kumpaniji ġew akkużati li għamlu dikjarazzjonijiet mhux sostanzjati dwar kollox, mit-trattamenti għall-marda tal-Alzheimer għall-kura ta' persuni dipendenti fuq il-medicini kontra l-uġiħ.

Fl-2016, Il-Kummissjoni Federali tal-Kummerċ (FTC) dan l-aħħar sabet soluzzjoni barra l-qorti fil-kawża li kellha ma' ditta minn California li ddikjarat li wieħed mis-supplimenti tagħha jtaffi s-sintomi assoċjati mal-menopawża, inklużi l-fwawar u ż-żieda fil-piż. L-aġenzija sabet soluzzjoni barra l-qorti wkoll f'kawża li kellha kontra żewġ bejjiegħa tas-supplimenti li sostnew li l-prodotti tagħhom jistgħu jipprevjenu x-xaġħar griż jew jirrestawraw il-kulur naturali tiegħu.

Fl-2020 Il-prosekuturi federali seggew b'suċċess każ kontra s-sidien ta' kumpanija tas-supplimenti bbażata f'Dallas li kkummerċjalizzat prodott ta' telf fil-piż imsejjaħ OxyElite Pro, li kien marbut ma' tifqigħa tal-epatite u tal-mard tal-fwied. Fost il-vittmi: Sonnette Marras, 48, mill-Hawaii, omm ta' sebgħa, li mietet wara li ħadet is-suppliment fl-2013.

Sors: Bullettin tal-AARP, Ġunju 2016. L-AARP (American Association of Retired Persons) hija organizzazzjoni mhux partigġjana u mingħajr skop ta' qligħ li tagħti s-setgħa lin-nies biex jagħzlu kif jgħixu meta jixjieħu.

Mistoqsijiet għad-diskussjoni:

6. Għaliex in-nies huma lesti jemmnu f'wegħdiet dubjużi minn manifatturi mhux etiċi?
7. X'inhi d-differenza bejn id-*data* medika xjentifika u x-xhieda individwali li s-soltu jintużaw biex jitqiegħdu fis-suq scams tal-medicina?
8. Għaliex il-medicini foloz normalment ikunu mmirati lejn konsumaturi inqas edukati jew akbar fl-età? Kif nistgħu nġinu lin-nies f'dawn il-kategoriji sabiex ma jaqgħux għal tekniki ta' kummerċjalizzazzjoni qarrieqa ta' medicini bħal dawn?
9. Min huwa finanzjarjament interessat li jxerred din l-informazzjoni falza? Kif jaqilgħuhom il-flus mill-konsumaturi mqarrqa?

10. X'jistgħu jkunu l-aħjar kontromizuri (minbarra l-azzjoni legali) biex dawn l-iscams isiru ineffiċjenti?

Kwotazzjoni

Raġel qed jegħreq jiggranfa mqar ma' tibna.

Sors: qawl Inġliż.

Kompitu

Agħmel lista ta' prodotti farmaċewtiċi f'2 kategoriji: supplimenti djetetiċi mingħajr riċetta u mediċini bir-riċetta uffiċjali.

Spjega d-differenzi prinċipali bejn dawn il-prodotti fir-rigward tal-aspetti li ġejjin:

- maħluqa fi tmiem proċess ta' żvilupp bir-reqqa
- sorveljanza uffiċjali tal-proċess tal-manifattura
- rekwiziti fil-punt tal-bejgħ
- appoġġ ta' wara l-bejgħ u stadji oħra.

Iddeskrivi kif l-UE (u l-awtoritajiet fil-pajjiżi membri) jipproteġu lill-konsumaturi mill-manipulazzjoni fir-rigward tas-servizzi/tal-prodotti tas-saħħa.

STUDJU TA' KAZ NRU 4

DISKORS MILL-PAPA URBANU U L-KRUĊJATI

Id-Diskors ta' Urbanu II fil-Kunsill ta' Clermont, 1095

Fl-1094 jew fl-1095, Alessju, l-imperatur Grieg, kiteb lill-papa Urbanu II, biex jitolbu l-għajjnuna mill-Punent kontra t-Torok, li kienu ħadu mingħandu kważi l-Azja Minuri kollha. Fil-Kunsill ta' Clermont, Urbanu indirizza folla kbira u heġġeg lil kulhadd biex jagħti l-għajjnuna lill-Griegi u biex jirkupraw il-Palestina mill-ħakma tal-Mawmettani.

[..] Għalkemm, O ulied Alla, intom wegħidtu b'mod aktar sod minn qatt qabel li żzommu l-paċi fostkom u li tippreservaw id-drittijiet tal-Knisja, għad hemm xogħol importanti għalikom x'tagħmlu. Megħjuna bil-korrezzjoni divina, għandkom tapplikaw is-saħħa tat-tjubija tagħkom għal kwistjoni oħra li tikkonċerna lilkom kif ukoll lil Alla.

Għaliex ħutkom li jgħixu fil-Lvant jinsabu fi bżonn urġenti tal-għajjnuna tagħkom, u tridu tħaffu biex tagħtuhom l-għajjnuna li spiss ġiet imwiegħda lilhom. Fil-fatt, kif ħafna minnkomm diġà smajtu, it-Torok u l-Għarab attakkawhom u rebħu t-territorju tar-Rumanija [l-imperu Grieg] anke fil-punent sax-xatt tal-Mediterran u l-Ellespont, li jissejjaħ Driegħ San Ġorġ. Okkupaw aktar u aktar mill-artijiet ta' dawk l-Insara, u għelbuhom f'seba' battalji. Qatlu u qabdu ħafna, u qerdu l-knejjes u qerdu l-imperu.

Jekk tippermettulhom ikomplu hekk għal ħafna u b'impunità, il-fidili ta' Alla se jiġu attakkati ħafna aktar minnhom. F'dan ir-rigward jien, jew pjuttost il-Mulej, nitlobkom bħala l-merħliet ta' Kristu biex tippubblikaw dan kullimkien u biex tipperswadu lin-nies kollha ta' kwalunkwe grad, suldati u kavallieri, foqra u sinjuri, biex jagħtu l-għajjnuna fil-pront lil dawk l-Insara u biex jeqirdu dik ir-razza viljakka mill-artijiet ta' sħabna. Ngħid dan lil dawk li huma prezenti, imma huwa maħsub ukoll għal dawk li huma assenti. Barra minn hekk, dan qed jordnah Kristu.

[..] Dawk kollha li jmutu waqt li qed jagħtu l-għajjnuna, kemm bl-art jew bil-baħar, jew fil-battalja kontra l-pagani, dnu biethom jinħafrulhom immedjatement. Din il-maħfra nagħtihielhom permezz tas-setgħa ta' Alla li ngħatatli. O x'għajb jekk tali razza mistmerra u baxxa, li tqim lix-xitan, kellha tikkonkwista lil poplu li għandu l-fidi ta' Alla omnipotenti u li jsir gloriuż bl-isem ta' Kristu! B'liema twiddib il-Mulej iħares lejna jekk ma tgħinix lil dawk li, magħna, jistqarru r-religjon Nisranija!

Ħalli lil dawk li kienu mdrrijin b'mod ingust iħallsu gwerra privata kontra l-fidili issa jmorru kontra dawk li ma jemmnux u jtemmu b'rebħa din il-gwerra li suppost ilha li nbdiel. Ħalli lil dawk li, għal żmien twil, kienu ħallelin, issa jsiru kavallieri. Ħalli lil dawk li kienu qed jiġġieldu kontra ħuthom u qrabathom issa jiġġieldu b'mod xieraq kontra l-barbari. Ħalli lil dawk li kienu qed iservu bħala mercenarji għal paga zġhira issa jksbu l-premju etern. Ħalli lil dawk li kienu qed jgħejjew kemm fiżikament kif ukoll spiritwalment issa jaħdmu għal unur doppju. Araw! fuq din in-naħa se jkun hemm l-imbikkta u l-foqra, fuq dik, is-sinjuri; fuq din in-naħa, l-għedewwa tal-Mulej, fuq dik, il-ħbieb tiegħu. Ħalli lil dawk li ma jtilfux il-vjaġġ, iżda jikru l-artijiet tagħhom u jiġbru l-flus għall-ispejjeż tagħhom; u meta x-xitwa tispicċa u tasal ir-rebbiegħa, ħalli jtilqu b'herqa fit-triq b'Alla bħala l-gwida tagħhom.

Sors: A Source Book for Mediæval History. Selected documents illustrating the History of Europe in the Middle Age, O. J. Thatcher, E. H. McNeal, New York, 1905.

Mistoqsijiet għad-diskussjoni:

1. X'inhuma r-raġunijiet "sagri" għall-Kruċjata, imsemmija minn Papa Urbanu II?
2. X'inhuma r-raġunijiet reali għat-talba tal-papa?
3. Għaliex dan id-diskors pubbliku kien daqshekk b'saħħtu u influwenti f'dak iż-żmien?
4. X'kienet tkun it-tweġiba "mit-Torok u l-Għarab" dak iż-żmien u... Ilum?
5. Liema għażliet ta' kontroverifika kienu disponibbli f'dak iż-żmien (fl-1095) fiż-żona kkontrollata mill-Knisja Kattolika?

Kompitu

Ikteb ittra ta' tweġiba (diskors) minn dawk li jopponu lil Alessju fl-Azja Minuri. Din għandha tiġi indirizzata lill-partecipanti potenzjali kollha tal-Kruċjati.

STUDJU TA' KAZ NRU 5

IL-FIDUĊJA TAN-NIES UŻATA BIEX TINXTERED INFORMAZZJONI FALZA

Storja

DARBA kien hemm tifel żgħir, ragħaj li kien jiehu ħsieb in-nagħaġ tiegħu fil-parti ta' isfel ta' muntanja qrib foresta mudlama. Kien pjuttost iħossu waħdu l-jum kollu, għalhekk ħaseb fi pjan li bih seta' jkollu ftit kumpanija, u ftit eċċitament.

Ġera 'l isfel lejn ir-raħal jgħajjat "Lupu, Lupu," u l-abitanti tar-raħal ħargu jiltaqgħu miegħu, u xi wħud minnhom baqgħu miegħu għal ħin twil. It-tifel tant kien kuntent b'dan, li ftit jiem wara pprova l-istess ċajta, u għal darb'oħra l-abitanti tar-raħal ġew biex jgħinuh.

Iżda ftit wara, verament ħareġ lupu mill-forest, u beda jinkwieta lin-nagħaġ, u t-tifel ovvjament għajjat "Lupu, Lupu," b'leħen oġhla minn qabel. Iżda din id-darba l-abitanti tar-raħal, li kien daħaq bihom darbtejn qabel, ħasbu li t-tifel reġa' kien qed iqarraq bihom, u ħadd ma ċcaqlaq biex imur jgħinu. Għalhekk il-Lupu għamel ikla tajba mill-merħla tat-tifel. Meta t-tifel ilmenta, l-għaref tar-raħal qal: "Il-giddieb ma jitwemminx, anke meta jgħid il-verità."

Mistoqsijiet għad-diskussjoni:

11. Għaliex huwa possibbli li tidħaq bin-nies? X'inhuma r-ragunijiet ewlenin? // Nuqqas ta' informazzjoni alternattiva, nuqqas ta' sorsi, nuqqas ta' ħsieb kritiku
12. Kif tista' l-edukazzjoni tgħin lin-nies jiggieldu kontra l-gideb?
13. Il-gideb huwa strateġija għat-tul? Kif jieqaf normalment?
14. X'inhuma s-soluzzjonijiet possibbli għat-tifel ragħaj wara l-kriżi? Kif jista' jibni mill-ġdid il-fiduċja (jekk jista')?
15. Qatt smajt xi stejjer simili tal-"lupu" fl-iskola? Kif inhuma simili għal spjegazzjonijiet foloz (eż. "kont marid", "il-karozza tal-linja ma ġietx", eċċ.)? X'inhuma l-implikazzjonijiet potenzjali fit-tul?

Kwotazzjoni

Tista' tidħaq bi wħud il-ħin kollu, u b'kulħadd xi kultant, iżda ma tistax tidħaq b'kulħadd il-ħin kollu.

Sors: *Mhux magħruf, tard fis-seklu XIX*

Komplitu

Oħloq (jew iddeskrivi mill-memorja tiegħek) sitwazzjoni fejn (a) mezz(i) tal-midja nazzjonali magħrufa sew juża(w) l-istess strateġija "tal-lupu". Spjega kif tintuża l-fiduċja biex tinxtered l-informazzjoni falza. Uża kwotazzjoni għas-sitwazzjoni tiegħek.